

бое внимание уделено договорам, резолюциям и иным документам, создавшим принципиально новые механизмы миротворчества.

Ключевые слова: Организация Объединенных Наций, миротворческая операция, международные войска, кипрский конфликт, международная правовая квалификация, операции кипрского типа.

УДК 94(470+571):37.035.7:929Суворов»750/1800»

Н. О. Петрова

ПРО СУВОРОВСЬКІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ

Стаття присвячена аналізу принципів виховання і навчання, яким О. В. Суворов надавав великого значення. Особливу увагу приділено вихованню за допомогою формування якостей, необхідних для повноцінної життєдіяльності людини і суспільства в цілому, а також формуванню якостей воїна.

Ключові слова: О. В. Суворов, виховання, воїн, особистість.

Загальновідомо, що О. В. Суворов надавав великого значення вихованню за допомогою формування якостей, необхідних для повноцінної життєдіяльності людини і суспільства в цілому. Як воєначальник, який завжди ставив перед собою максимальні завдання, він розумів, що їх виконання можливе не тільки за умов наявності добре навченого військовій справі виконавця, але і солдата, який володіє високими морально-вольовими якостями. Останнє відноситься до сфери виховання, і Суворов О. В. розумів, наскільки це складний і тривалий процес, який потребує спеціальної підготовки, системи, що базується на конкретних і зрозумілих принципах. Розглянемо деякі з них.

Аналізуючи зміст його листів, рапортів, різних документів, що мають відношення переважно до військової діяльності полководця, можна виділити принципи формування особистості, які він поділяв. Якщо виходити з того, що з латинської *principium, principio* — «початок», «перш за все», то одним з

найважливіших є любов до Батьківщини. Це базовий принцип у О. В. Суворова, на основі якого повинні формуватися важливі для людини морально-етичні якості, такі як почуття обов'язку, хоробрість та інші.

Про важливість виховання любові до Батьківщини або, як пізніше стали називати, патріотичного виховання, О. В. Суворов неодноразово згадував особливо в тих випадках, коли мова йшла про неналежне виконання військового обов'язку. Мова йде, перш за все, про вихідців з інших держав, які перебували на службі в російській армії. Як приклад достатньо привести рапорт І. І. Веймарна від 30 квітня 1770 р. з обуренням проти заступництва іноземцям на російській службі, в якому йдеться про непорозуміння і неузгодження в діях, що виникають між росіянами та іноземцями. Зайве доводити, що для більшості іноземців в чужій країні або армії почуття обов'язку досить умовне. Але і у росіян його потрібно виховувати. Не будучи педагогом за професією, О. В. Суворов практичних рекомендацій, як потрібно виховувати людину, не дає, але окремі зауваження про становище в армії, про ставлення офіцерів різних служб до своїх обов'язків вказують саме на відсутність у них почуття обов'язку. У листі І. І. Веймарну від липня 1771 р. О. В. Суворов, вказуючи на непорядки, пояснює їх наявність наслідком неналежного виконання обов'язків [5]. Разом з тим, це свого роду інструкція, як не треба робити, нагадування про те, що при наявності почуття обов'язку, відповідальності за свої дії подібного могло б і не бути.

У цьому контексті в багатьох рапортах і донесеннях привертають увагу думки О. В. Суворова про таку важливу якість, як національна гордість. У ній він бачив один з чинників перемоги над чисельно переважаючими підрозділами противника: «...войско храбростью достойного российского имени, поступало» [9].

Не менш важливою якістю для солдата, на переконання О. В. Суворова, є хоробрість. Саме цю якість відзначали тоді ще у підполковника О. В. Суворова при штурмі Гольнова [1], якому незабаром (у 1762 році) присвоєно звання полковника із зазначенням «достоин к повышению полковника» [2].

Можливо, це сприймається як щось неприродне по відношенню до воєначальника, який навіть не допускає можливість

ураження, але одним з принципів, що сповідував О. В. Суворов, був принцип гуманності і не тільки до солдатів своєї армії, але і супротивника, мирного населення. Гуманного ставлення він вимагав і від своїх підлеглих. В одному з рапортів писав: «11 человек во время моего прохода через упомянутое место оставлены от меня просто в оном, с запискою у городского комиссара императорских войск проходящим командам, чтоб выздоравливающих с собой забирали, а с прочими бы поступали человеколюбиво» [10].

В іншому рапорті про арештанта пише: «Из прочих 12-ти к сему отправлено мне кажутся сомнительными и невинными. Особливо, как мне с таковыми впредь при случаях поступать, наблюдая порядок и человечество» [11]. Гуманне ставлення до супротивника прослідковується в багатьох рапортах: «На оное я ему велел сказать, чтоб он раненых своих офицеров прислал ко мне на излечение и что я их содержать буду человеколюбиво, а по выздоровлении их увольнять с паспортами, подписками от них, что они впредь не будут служить против России, Польши и их союзников» [8].

Ставлення до мирного населення — особлива проблема у військовій практиці Суворова О. В. Адже утримати армію від грабунків та насильства, особливо на територіях противника, було нелегкою справою.

Мирне населення для Суворова О. В. — це всі верстви суспільства. Він дає розпорядження, в яких регламентує відношення до городян і селян, імушим і незаможним. «Будучи в партиях, паче на шляхетских дворах не остановиться... ни до какого лихоимства не касаться, ибо это запрещено воинскими артикулами» [7]. І справа не тільки в тому, що місцеве населення могло завдати шкоди підрозділам. Суворов О. В. дійсно керувався гуманістичним принципом, про що свідчить виданий ним наказ, в якому йдеться про винятково мирне населення. «Доходят до меня жалобы, что казаки новоприбывшие чинят обывателям обиды и грабежи, и для чего сим строго запрещается, чтоб отнюдь никто обид обывателям не чинил, что им на всех постах постовым подтвердить. Ежели впредь услышаны будут какие жалобы, то винные жестоко будут штрафованы шпицрутенном. А будучи в сражении, с лошадей для грабежа не слезать» [6]. А також: «На постах и проходах через деревни и

местечки обывателям ни малейших обид не чинить и безденежно ничего не брать» [3]. «С обывателями в окружности вашей наблюдать ласковость подтверждаю...» [4].

Природно, що в такому короткому огляді немає можливості висвітлити всі аспекти проблеми, але наведені спостереження вказують на перспективність дослідження цієї важливої та актуальної, у тому числі для використання в сучасному виховному процесі, теми.

Джерела та література

1. Из журнала военных действий. Об участии А. В. Суворова в штурме Гольнова // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 66.
2. Из реляции П. А. Румянцева Петру III о производстве А. В. Суворова в полковники // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 71.
3. Наставление А. В. Суворова простым командирам // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т.1. — С. 274.
4. Ордер А. В. Суворова М. Лангу о немедленном выступлении в Кельц и недопущении конфедератов в Сандомирское воеводство // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т.1. — С. 472.
5. Письмо А. В. Суворова И. И. Веймарну о наступлении на Литву // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т.1. — С. 426–428.
6. Приказ А. В. Суворова на все посты с запрещением обижать местное население // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 270.
7. Приказ А. В. Суворова о запрещении остановки войск на панских дворах // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 263.
8. Рапорт А. В. Суворова А. И. Бибикову об ответе на письма, полученные от Шуази // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 534.
9. Рапорт А. В. Суворова И. И. Веймарну о бое при Орехове // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т.1. — С. 177.
10. Рапорт А. В. Суворова И. И. Веймарну о вступлении в Люблин и результатах сражения под Влдовой // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 182.
11. Рапорт А. В. Суворова И. И. Веймарну о присланных для отправки в Полонное 14 арестованных и об отношении к ним // А. В. Суворов. Документы. — М., 1949. — Т. 1. — С. 193.

ABOUT SUVOROVSKY PRINCIPLES OF EDUCATION

This article analyzes the principles of education and training, which A. V. Suvorov attached great importance. Particular attention is given to education by establishing the qualities required for a full human life and society in general, as well as the formation of the qualities of a warrior.

Key words: A. V. Suvorov, education, warrior, personality.

Н. А. Петрова

О СУВОРОВСКИХ ПРИНЦИПАХ ВОСПИТАНИЯ

Статья посвящена анализу принципов воспитания и обучения, которым А. В. Суворов придавал большое значение. Особенное внимание уделено воспитанию посредством формирования качеств, необходимых для полноценной жизнедеятельности человека и общества в целом, а также формированию качеств воина.

Ключевые слова: А. В. Суворов, воспитание, воин, личность.

УДК 94(470+571):355.1001.73«1993/1996»

М. П. Сухушин

ЕВОЛЮЦІЯ РЕФОРМИ ЗБРОЙНИХ СИЛ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 1993–1996 РР.: ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Розглядається вплив внутрішньополітичних чинників на військове будівництво в Російській Федерації в 1993–1996 рр. Показані підходи до реформування армії державних структур і окремих політиків. З'ясований механізм прийняття рішень щодо реформи Збройних сил країни.

Ключові слова: військова реформа, Верховна Рада, президент, Міністерство оборони.

Дослідження військової реформи в Російській Федерації (РФ) досить важливе з точки зору визначення результатів проведення суспільних реформ в кризових умовах. Співставлен-